

Vastuullisuus liiketoiminnassa

Kuva: [Luke Chesser, Unsplash](#)

MUUVO muutosvoimaa osaamisesta
Mikrokurssipaketti / Vastuullisuus
liiketoiminnassa
8/31/2023

Vastuullisuus liiketoiminnassa -mikrokurssipaketti

Julkaisija: Laurea-ammattikorkeakoulu ja Metropolia Ammattikorkeakoulu

Mikrokurssien tekijät: Marko Korkeakoski, Metropolia Ammattikorkeakoulu & Perttu Pohjonen, Metropolia Ammattikorkeakoulu

Mikrokurssipaketin tekninen toteutus ja editointi: Laura Mattila ja Anne-Mari Raivio, Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kansikuva: [Luke Chesser, Unsplash](#)

Tämä mikrokurssipaketti on lisensoitu Creative Commons Nimeä-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä pois lukien ao. materiaali:

- Kansikuva: [Luke Chesser, Unsplash](#)
- Kuva: [Scott Evans, Unsplash](#)
- Kuva: [Noah Buscher, Unsplash](#)
- Kuva: [Clay Banks, Unsplash](#)
- Kuva: [Annie Spratt, Unsplash](#)

MUUVO-hanke toteutettiin Laurea-ammattikorkeakoulun, Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Vantaan kaupungin elinkeinopalveluiden yhteistyönä 1.10.2021-31.8.2023. Hanke rahoitettiin osana Euroopan unionin COVID-19 pandemian johdosta toteuttamia toimia. MUUVO-hankkeessa tarjottiin Uudenmaan alueen yksin-, mikro- ja pk-yrityksille kehitettyä osaamisen kehittämisen koulutus- ja valmennusmallia, jossa oppiminen ja osaamisen kehittäminen toteutettiin itsenäisellä verkko-opiskelulla ja ryhmävalmennuksilla.

MUUVO-hankkeessa verkko-opiskelumateriaalit koostuivat noin tunnin kestoisista mikrokursseista, jotka rakentuivat teksti-, video- ja audiosisällöstä sekä pohdintatehtävistä. Kurssien teemoja olivat itsensä johtamisen, osaamisen kehittäminen ja johtaminen, muutosjohtaminen, tulevaisuuden ennakointi ja hallinta sekä vastuullisuus ja kestävyys. Mikro-opinnot tarjoavat nopean tavan syventää osaamistaan työn ohella. Lisäksi nämä opinnot voivat toimia kimmokkeena jatkaa opiskelua ja osaamisen kasvattamista jatkossakin.

Sisällys

Kurssi I: Vihreä siirtymä ja kestävä kehitys	3
Johdanto	3
Kestävä kehitys	4
Kestävän kehityksen tavoitteet	5
Ilmastonmuutos, luonnonvarat ja monimuotoisuus	7
Kurssi II: Vastuullisen liiketoiminnan perusteet	10
Johdanto	10
Yritysvastuu ja kestävä kehitys	12
Vastuullinen liiketoiminta käytännössä	13
💡 Pohdintatehtävä: Kestävä kehitys ja vihreä siirtymä omassa työssä	14
Kurssi III: Vihreä siirtymä ja henkilöstö	15
Johdanto	15
Mitä sosiaalinen vastuu tarkoittaa yritykselle?	16
Työntekijöiden ja asiakkaiden monimuotoisuus	18
Yhteiskunnalliset muutokset ja niiden vaikutukset	20
💡 Pohdintatehtävä: Sosiaalinen kestävyys omassa yrityksessäni	21
Kurssi IV: Vastuullinen yksilö	23
Johdanto	23
Taustaa	24
Asuminen	25
Liikenne ja matkailu	25
Ruoka	26
Muu kuluttaminen	26
Testejä	27

Kurssi I: Vihreä siirtymä ja kestävä kehitys

Johdanto

Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ovat aikamme suurimpia ongelmia. Samaan aikaan eriarvoisuus niin maailmanlaajuisesti kuin Suomessakin on lisääntynyt. Demokraattinen kehitys maailmassa on vastatuulella ja Venäjän hyökättyä Ukrainaan turvallisuudesta on tullut entistä tärkeämpi arvo. Näiden asioiden viemisessä parempaan suuntaan tarvitaan kaikkia ja yrityksillä on entistä suurempi rooli olla edistämässä vastuullista toimintaa. Osittain tämä tulee valtion tasolta tiukentuvina määräyksinä, osittain asiakkaiden vaatimuksena, mutta entistä enemmän tämä on osa yrityksen omaa riskienhallintaa ja kilpailukyvyn hakemista. Yrityksen omien arvojen näkyminen itse liiketoiminnassa on entistä tärkeämpää.

Jokainen meistä voi vahvistaa vastuullista toimintatapaa ja mahdollistaa vihreää siirtymää oman toimintansa ja työnsä avulla. Tällä johdantokurssilla esitellään, miten kestävä kehitys ja vastuullisuus liittyvät kaikkeen toimintaamme. Kurssilla selviää, minkälaisin toimin estetään ilmastonmuutosta ja mitä tarkoitetaan vihreällä siirtymällä. Johdantokurssin jälkeen seuraavilla kursseilla pureudutaan tarkemmin yritysten vastuulliseen toimintaan ja selvitetään, miten ne ovat osa vihreää siirtymää.

Kurssin käytyäsi

- Ymmärrät, miksi vastuullisuus on tärkeää
- Ymmärrät, millä eri tavoin sinun toimintasi työssä vaikuttaa ympäristöön, yhteiskuntaan, asiakkaisiin ja työnantajaan jne.
- Ymmärrät, mihin asioihin voit vaikuttaa, ja millä tavoin voit toimia hyvien vaikutusten kasvattamiseksi ja haitallisten pienentämiseksi.
- Tunnistat, mihin asioihin yrityksesi johto voi vaikuttaa

Kestävä kehitys

Kestävässä maailmassa kaikilla elollisilla olennoilla on mahdollisuus hyvään elämään – nyt ja tulevaisuudessa. Kestävän kehityksen mukaisesti toimiessa on kiinnitettävä huomio laajasti koko planeetalle - oman yrityksen, alueen tai maamme rajoja kauemmas. Ei ole järkevää keskittyä ratkaisemaan vaikkapa jätehuoltoa ainoastaan Suomessa, vaan meidän tulee tarkastella laajasti koko maapalloa.

Kestävän kehityksen ytimeen kuuluu tulevaisuusajattelu. Tämä tarkoittaa sitä, että huolehdimme hyvinvoinnista nyt ja sen säilymisestä tuleville sukupolville. Sosiaalinen hyvinvointi, talous ja ihmisen koko olemassaolo ovat lopulta riippuvaisia luonnosta.

”Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa...”

YK:n Ympäristön ja kehityksen maailman komissio 1987

Tässä osassa

- kertaat, mitä kestävä kehitys on,
- tutustut kestävä kehityksen ulottuvuuksiin, ja
- perehdyt YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin.

Kestävän kehityksen ulottuvuudet

Kestävä kehitys voidaan jakaa kolmeen ulottuvuuteen. Vastuullisesti toimiva yritys ja työntekijä huomioivat toiminnassaan kaikki kestävä kehityksen ulottuvuudet.

1. Ekologinen kestävyys tarkoittaa luonnosta ja ympäristöstä huolehtimista. Se on pohja koko yhteiskunnallemme ja ihmisen hyvinvoinnille. Ilman sitä ei ole taloudellista tai sosiokulttuurista kestävyyttä.
2. Taloudellinen kestävyys tarkoittaa, että käytämme rahaa ja resursseja järkevästi pitkällä aikavälillä. Se, mikä näyttää äkkiseltään halvalta, voikin olla pitemmän päälle kallista. Tämä voi näkyä erityisen hyvin energiatehokkuudessa, jossa alkuinvestointi voi olla suurempi, mutta energiaa säästetään tästä eteenpäin jatkuvasti. Taloudellinen kestävyys on myös sitä, että emme elä velaksi.
3. Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys merkitsee ihmisistä huolehtimista, kuten oikeudenmukaisuutta, hyvinvointia ja koulutusta. Kulttuurinen kestävyys merkitsee esimerkiksi kulttuurin elinvoiman, kielten tai perinteiden säilyttämistä. Se ymmärretään usein osaksi sosiaalista kestävyyttä.

Kaikki ulottuvuudet ovat kytköksissä toisiinsa. Ekologiset toimintatavat tuovat säästöjä, auttavat saamaan asiakkaita ja parantavat yrityksen kilpailukykyä. Jos sosiaalisesta hyvinvoinnista ei huolehdi, siitä maksetaan pian sairauslomien lisääntymisenä ja työntekijöiden vaihtuvuutena. Hyvinvoivat työntekijät jaksavat välittää myös ympäristöstään. [Harvard Business Schoolin laajan](#) tutkimuksen mukaan yritykset, joiden työntekijät kokevat työnsä merkitykselliseksi, tuottavat myös selvästi keskimääräistä paremmin (Erb, 2022).

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Metropolia

Kestävän kehityksen tavoitteet

Kaikki maailman 193 valtiota sopivat yhdessä kestävän kehityksen tavoitteista vuonna 2015, jotka pyritään saavuttamaan vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteita kutsutaan YK:n Kestävän kehityksen tavoitteiksi tai Agenda 2030:ksi, ja niitä on yhteensä 17. Englanniksi niitä kutsutaan Sustainable Development Goals, lyhyemmin SDG.

Nämä tavoitteet sisältävät kansainvälisen suunnitelman köyhyyden, konfliktien, epätasa-arvon ja ilmastonmuutoksen suitsimiseksi. Jotkut tavoitteet ovat hyvin perustavanlaatuisia, kuten poistaa maailmasta äärimmäinen köyhyys ja nälkä. Muita tavoitteita ovat esimerkiksi eriarvoisuuden vähentäminen ja ilmaston suojelu.

Kestävän kehityksen 17 tavoitetta

1. Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.
2. Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävästä maataloudesta.
3. Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.
4. Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.
5. Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.
6. Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.
7. Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.
8. Edistää kaikkia koskevaa kestävästä talouskasvusta, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.
9. Rakentaa kestävästä infrastruktuurista sekä edistää kestävästä teollisuudesta ja innovaatioista.
10. Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.
11. Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.
12. Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.
13. Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.
14. Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävästä käytöstä.
15. Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestävästä käytöstä; edistää metsien kestävästä käytöstä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtymisen ja luonnon monimuotoisuuden häviämisen.
16. Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.
17. Tukea vahvemmin kestävästä kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.

[\(Agenda 2030 kestävästä kehityksestä tavoitteet - Ulkoministeriö \(um.fi\)\)](#)

Ensisijainen vastuu Agenda 2030:n toimeenpanosta on valtioilla. Tavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan kuitenkin myös yritysten, kansalaisten ja muiden toimijoiden laajaa osallistumista.

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Metropolia

Monet yritykset ovat ottaneet YK:n kestävän kehityksen tavoitteita omiksi vastuullisuustavoitteiksi. Ne ovatkin havainnollinen tapa kertoa yrityksen vastuullisuustyöstä esimerkiksi vastuullisuusraportissa. Esimerkiksi [Kiinteistö- ja toimitilayritys ISS Palvelut OY on nostanut vastuullisuusraportissaan](#) esille erityisesti kuusi tavoitetta, joita he haluavat tukea.

Kuva: [Scott Evans, Unsplash](#)

Ilmastonmuutos, luonnonvarat ja monimuotoisuus

Ilmastonmuutos

Normaalia viileämpänä keväänä saattaa kuulla epäileviä kommentteja ilmaston lämpenemisestä ja ilmastonmuutoksesta. On hyvä osata erottaa yksittäiset säähavainnot ja ilmasto toisistaan.

Sää on kaasukehän tila tietyssä paikassa tiettyyn aikaan aiheuttaen eri ilmiöitä, joita ovat sade, lämpötila, ilmankosteus, tuuli, pilvipeite tai aurinkoisuus, lumen syvyys, ilmanlaatu ja ilmanpaine.

Ilmasto puolestaan tarkastelee näitä säähavaintoja pitkällä aikavälillä (kymmenien vuosien jaksoissa). Ilmasto on tilastollinen asia: siinä lasketaan esimerkiksi säähavaintojen keskiarvoja, niiden ennätyksiä ja muutosta.

Yksittäinen kuuma kesä, sateinen syksy tai kireät pakkaset talvella kertovat säästä, mutta eivät ilmastosta. Maapallon ilmasto on aina ollut muutoksessa. Maapallo on vuoroin ollut tulikuuma, vuoroin jään peittämä.

Miksi hiili on niin oleellista ilmastonmuutoksessa?

Ilmastonmuutoskeskustelun keskiössä on usein hiili: puhutaan hiilipäästöistä, hiilinieluista ja hiilineutraaliudesta.

Ilmakehässä on paljon erilaisia kaasuja. Ilmakehän kaasuista suurin osa on typpeä ja happea. Mukana on kuitenkin hyvin pieniä, mutta merkittäviä määriä niin sanottuja kasvihuonekaasuja.

Kasvihuonekaasut toimivat ilmakehässä samalla tavalla kuin kasvihuoneen lasi: ne päästävät valon mukana tulevan lämmön sisään, mutta eivät päästä sitä ulos. Luonnollinen kasvihuoneilmiö on keskeinen syy sille, että maapallolla on ylipäättään sopiva lämpötila ja olosuhteet elämälle.

Merkittävimmät kasvihuonekaasut ovat vesihöyry, hiilidioksidi, metaani ja dityppioksidi. Tutkimukset osoittavat, että aikojen kuluessa hiilidioksidin määrä ja maapallon lämpötila ovat kulkeneet käsi kädessä. Hiilidioksidia syntyy muun muassa elimistön polttaessa sokeria ravinnoksi, eliöiden hajottaessa maatuva materiaalia ja polttoaineen palaessa.

Ihminen muuttaa ilmastoa

Kaksi tärkeintä syytä ihmisten aiheuttamaan ilmastonmuutokseen on:

1. fossiilisten polttoaineiden käyttö (hiili, öljy) ja
2. maankäytön muutos (esim. metsien hävittäminen viljelysmaaksi tai kaupunkeja varten).

Maapallon ilmaston keskilämpötila on noussut keskimäärin yhden Celsius-asteen 1800-luvun lopun jälkeen. 1980-luvulta lähtien lämpeneminen on entisestään kiihtynyt ja nyt ilmasto lämpenee noin 0,13 °C kymmenessä vuodessa.

Vaikka yhden asteen nousu ei kuulosta paljolta, olennaista on hahmottaa muutoksen vaikutukset. Yksi aste keskilämpötilassa ei jakaudu maapallolla tasaisesti ajan ja paikan suhteen.

Vaikka keskimääräinen lämpötila ei kasvaisi paljon, vaihteluväli voi kasvaa. Tämä tarkoittaa, että äärimmäiset kylmät ja kuumat säät, sateet ja kuivuudet lisääntyvät.

Pohjois- ja etelänavat sekä arktiset alueet lämpiävät keskivertoa enemmän, mikä aiheuttaa jään sulamista, meren pinnan nousemista ja muutoksia luontoon. Tämä näkyy jo esimerkiksi Lapissa, jossa lumi peittää maan entistä lyhyemmän ajan ja vaikuttaa paikallisiin matkailu- ja urheilutapahtumiin.

Luonnonvarat

Yhteiskunnan pyörittämiseen tarvitaan monenlaisia luonnonvaroja: maapinta-alaa, materiaaleja, energiaa ja vettä. Pumppaamme öljyä maasta, louhimme mineraaleja kaivoksista, hakkaamme puita metsistä ja raivaamme maata maatalouden, liikenteen, teollisuuden ja kaupunkien käyttöön.

Maapallolla on luonnonvaroja kuitenkin vain rajallinen määrä ja niiden käyttöönotto vaikuttaa aina ympäristöön. Suomessa pyritään toimimaan vastuullisesti ja kestävästi siten, että luonnonvarojen resurssia hoidetaan hyvin.

Kun metsää kaadetaan, sitä on lain mukaan istutettava uudelleen. Vesivarantoja riittää ja niitä hoidetaan hyvin. Lainsäädäntö suojaa ympäristöä kaivostoiminnan pahimmilta vaikutuksilta.

Suomen omien luonnonvararesurssien käytössä on toki kestävyysongelmia. Esimerkiksi metsien hakkuut uhkaavat metsien eläin- ja kasvilajien monimuotoisuutta.

On tärkeää kuitenkin huomata, että suurin osa käyttämistämme luonnonvaroista tulee muualta maailmasta – ei Suomesta.

Luonnon monimuotoisuus

Luonnon monimuotoisuudella tarkoitetaan maapallon lajien ja eliöyhteisöjen kirjoa. Kaikilla kasvi- ja eläinlajeilla on oma tehtävänsä luonnossa ja paikka ravintoketjussa. Kokonainen ekosysteemi voi vaarantua, jos tärkeitä lajeja vähenee tai katoaa. Tästä voi aiheutua myös arvaamattomia seurauksia ihmisille. (Luontokato - Suomi WWF.)

[Sitran selvityksen mukaan](#) luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on yritysten etu, jolla voidaan saavuttaa uusia mahdollisuuksia, mutta myös hallita yrityksen omia riskejä (Koistinen & Leinonen, 2022).

[Maapallon luonnon monimuotoisuus köyhtyy hälyttävällä vauhdilla.](#) Jopa miljoonaa eläin- ja kasvilajia uhkaa sukupuutto hallitustenvälisen luontopaneelin IBPESin mukaan. Tällä hetkellä on käynnissä ihmisen aiheuttama sukupuuttoaalto, joka uhkaa myös taloutta, ruuantuotantoa ja ihmisten terveyttä. (Luontokato - WWF Suomi)

Elinympäristöjen tuhoutumiseen on monia syitä:

- Maankäytön muutokset: esimerkiksi metsän raivaaminen viljelysmaaksi tai rakentamiselle, metsänhakkuut, suon kuivattaminen talousmetsäksi tai suoturpeen nostaminen energianlähteeksi.
- Ympäristön pilaantuminen päästöjen seurauksena: esimerkiksi maatalouden ravinnepäästöt rehevöittävät vesistöjä.
- Ilmastonmuutoksen seurauksena eläinlajien on etsittävä uusia elinympäristöjä: esimerkiksi Suomessa lajit siirtyvät pohjoisemmaksi. Pirstaloitumisen tai maantieteellisten esteiden (esim. merien) takia siirtyminen ei välttämättä ole mahdollista, jolloin eläinlaji voi kuolla sukupuuttoon.

Suomalaiset yritykset eivät ole vielä heränneet luontokatoon samalla vakavuudella kuin ilmastonmuutokseen. Suomalaisen vastuullisen yritystoiminnan verkoston [FIBSin ”Yritysvastuu 2019” -kyselytutkimuksen tuloksista](#) käy ilmi, että 87 prosenttia kyselyyn vastanneista yritysjohtajista ja -asiantuntijoista kertoi ilmastonmuutoksen olevan organisaatiolleen tärkeä tai erittäin tärkeä vastuullisuuden painopistealue. Biodiversiteettiä tärkeänä tai erittäin tärkeänä piti vain 8 prosenttia vastaajista.

Lähteet:

Agenda 2030 kestävän kehityksen tavoitteet - Ulkoministeriö. <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>. Luettu 28.8.2023.

Erb, Marcus (2022). Purpose at Work is Only Profitable if You do This One Thing. Great Place To Work. <https://www.greatplacetowork.com/resources/blog/purpose-at-work-is-only-profitable-if-you-do-this-one-thing-study> Luettu 28.8.2023.

FIBS Ry. Yritysvastuu 2019 - Tiivistelmä - FIBS. <https://fibsry.fi/ajankohtaista/yritysvastuu-2019-tiivistelma/> Luettu 28.8.2023

Ilmastonmuutostieto yhdestä osoitteesta - ilmasto-opas. <https://www.ilmasto-opas.fi/etusivu> Luettu 28.8.2023

ISS Yritysvastuuraportti 2022 - Me olemme oikeilla jäljillä (2022). <https://issyrittysvastuuraportti.fi/> . Luettu 28.8.2023.

Koistinen, A. & Leinonen, T. (2022). Selvitys: Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on yritysten etu – tarjoaa miljardiluokan mahdollisuuksia globaalisti ja pienentää riskejä. SITRA.

Luontokato - WWF Suomi. [Luontokato – WWF Suomi](#). Luettu 28.8.2023.

Nevanlinna, H. (toim.) 2008. Muutamme ilmasto. 2008.

Kurssi II: Vastuullisen liiketoiminnan perusteet

Johdanto

Kurssi auttaa sinua ymmärtämään vastuullista liiketoimintaa ja, mitä sillä käytännössä tarkoitetaan. Kurssilla perehdytään yritysvastuun käsitteeseen.

Tämän kurssin käytyäsi:

- ymmärrät vastuullisen liiketoiminnan taustaa,
- hahmotat vastuullisuuden mahdolliset hyödyt yrityksellesi ja
- saat käytännön vinkkejä oman vastuullisen ja kestäväen liiketoiminnan kehittämiseen.

Vastuullinen toiminta on kestäväen kehityksen periaatteiden mukaista toimintaa. Vastuullinen organisaatio toimii ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla. Vastuullista yritystoimintaa kutsutaan kestäväksi liiketoiminnaksi.

Vastuullisuustyö tarvitsee onnistuakseen laajan tuen ja yhteisen ymmärryksen – kaikilta toimijoilta yrityksen ympärillä. Tämä ajatus toistuu tämän kurssin aikana.

Näkemyks yritysten vastuusta ja velvollisuuksista on ollut jatkuvassa murroksessa. Esimerkiksi vuonna 1820 perustettu Finlayson on ollut edelläkävijänä ja eri aikoina tehtaalta löytyi oma poliisi, palokunta, sairaala, koulu ja vanhainkoti. Muutenkin Suomessa toimineet muutamat suuryritykset ottivat vastuun työntekijöistään, mutta 1960-luvulla alettiin siirtymään siihen, että yhteiskunta otti laajempaa roolia ihmisten huolehtimisesta. Nobelin palkinnon saanut taloustieteilijä Milton Friedman julkaisi vuonna 1970 artikkelin, jossa hän väitti yrityksen ainoaksi sosiaalisesti vastuuksi taloudellisen voiton kasvattamisen. Tuo näkemys oli vallalla lähes 40 vuotta, kunnes finanssikriisin jälkeen 2008 sitä alettiin kyseenalaistamaan.

Onnistumisen edellytykset vastuullisuustyössä

Vastuullisuustyön onnistuminen riippuu siitä, että ovatko omistajat, yrityksen johto ja henkilöstö ymmärtäneet vastuullisuuden hyödyt niin liiketaloudellisesti kuin muilta osin. Päästäksemme keskittymään vastuullisuudessa oikeisiin ja olennaisiin asioihin on keskusteltava asiasta niin henkilöstön kuin asiakkaidenkin kanssa.

Yrityksen johdon (esim. hallitus, toimitusjohtaja ja / tai johtoryhmä) tehtävänä johtaa yhteistä keskustelua ja hahmottaa se, miten vastuullisuuteen suhtaudutaan ja miten se ymmärretään yrityksessä. On hyvä hahmottaa, että vastuullisuus voidaan toisaalta nähdä pelkinä ympäristötekoina tai vaikkapa hyväntekeväisyytenä. Yrityksen johdolla on vastuu muodostaa yhteinen käsitys vastuullisuudesta. (Bonfide Oy, 2022.)

Henkilöstön osaamista ja innostusta yrityksen vastuullisuusasioissa kannattaa hyödyntää. Vastuullisuuden osaamisen taso voi myös vaihdella aloittelijoista laaja-alaiseen ymmärrykseen teemasta.

Oleellista on myös huomioida asiakkaiden näkemys vastuullisuudesta. Tätä voidaan selvittää esimerkiksi myyntitilanteessa tai verkkokyselyillä. Kokemusten perusteella asiakkaiden mielipiteiden selvittäminen lisää sitoutumista yritykseen. (Bonfide Oy, 2022.)

Ei ole olemassa täydellisiä ja täysin vastuullisia yrityksiä - mikään yritys ei ole tällä hetkellä 100% vastuullinen ja kestävä, ja sinne pääseminen on lähes mahdotonta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö vastuullisemmaksi yritykseksi pyrkiminen kannattaisi.

Esimerkiksi amerikkalainen ulkoiluvaatteiden jälleenmyyjä Patagonia on saanut paljon hyvää aikaiseksi, vaikka myöntävät itsekkin, että heillä on vielä paljon parannettavaa. Samoin kosmetiikkayritys The Body Shop ja jäätelöyritys Ben&Jerry's ovat yrityksiä, jotka ovat onnistuneet hyvin omissa vastuullisuuspyrkimyksissään. Suomesta nostetaan usein esiin aktiivisesti eri asioihin tarttuva Finlayson, joka on ottanut kantaa niin tyttöjen silpomiseen kuin Venäjän hyökkäyssotaan Ukrainassa.

Kuva: [Noah Buscher, Unsplash](#)

Yritysvastuu ja kestävä kehitys

Vastuullinen toiminta on kestäväen kehityksen periaatteiden mukaista toimintaa. Vastuullinen organisaatio toimii ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla.

Tämän vuoksi kutsumme vastuullista yritystoimintaa kestäväksi liiketoiminnaksi.

Yritysvastuun keskeinen tarkoitus on osallistaa eli ottaa mukaan yritykset yhteiskunnalliseen vastuunkantoon. Vastuullinen yritys huolehtii kaikkien yritystoiminnasta aiheutuvien negatiivisten vaikutusten minimoinnista ja estämisestä. Näin varmistetaan, ettei yrityksen toiminnasta aiheudu negatiivisia vaikutuksia ympäristöön, ihmisiin tai yhteiskuntaan.

Mitä on yritysvastuu?

Vastuullisesti toimiva yritys edistää

- kestävää kehitystä (esim. pyrkii vähentämään päästöjä ja käyttää vihreää teknologiaa)
- ihmisoikeuksia (esim. rekrytoi ilman ennakkoluuloja ja pitää huolta työntekijöidensä hyvinvoinnista)
- hyvää hallintotapaa (esim. taloudellisten tietojen tarkka ja avoin raportointi ja lakien ja määräysten noudattaminen)

Vastuullisesti toimiva yritys tekee myös tutkitusti parempaa tulosta pitkällä aikavälillä. Aikana, jolloin kuluttajat ovat entistä valveutuneimpia, on jokaisen yrittäjän syytä kiinnittää huomiota vastuullisen liiketoiminnan harjoittamiseen. Vastuullisuus on myös entistä tärkeämpää riskin- ja maineenhallinnan kautta. Useat yritykset ovat saaneet paljon negatiivista julkisuutta epäeettisen toiminnan tultua julki. Suomessa ja Euroopan Unionissa myös valmistellaan yritysvastuulakia, jotka toteutuessaan ohjaisivat yrityksiä ottamaan huomioon sekä omassa toiminnassa että toimitusketjuissa aiheutuvat haitalliset vaikutukset ihmisiin ja ympäristöön.

Mitä se voisi tarkoittaa käytännössä?

Katso seuraavaksi [Yritysvastuu – mitä ja miksi -video](#), jossa yritysvastuuasiantuntija Anne Vanhala kertoo yritysvastuusta ja sen merkityksestä yrityksille.

Vastuullinen liiketoiminta käytännössä

Vastuullisen liiketoiminnan voi lyhyesti kuvata seuraavasti (Partanen 2017):

1. Yrityksen kokonaiskuvan hahmottaminen

Yritys tietää, mitkä ovat sen vaikutukset sitä ympäröiviin ihmisiin, yhteiskuntaan ja ympäristöön. Tietoisuus energian- ja vedenkulutuksesta sekä jätteiden määrästä ovat hyviä esimerkkejä toiminnan ympäristövaikutuksista.

2. Yhteinen ymmärrys vastuullisuuden merkityksestä yrityksessä

Yritys tunnistaa tärkeimmät kehittämiskohdat vastuullisuuden saralla ja osaa rakentaa yhteisen ymmärryksen vastuullisuuden merkityksestä. Yritys voi esimerkiksi määrittellä ympäristövaikutuksistaan energiankulutuksen pienentämisen tärkeäksi kehityskohdakseen.

3. Käytännön toiminta

Sen jälkeen, kun yritys on tunnistanut tärkeät kehityskohdat, on sovittava käytännön toimenpiteistä tavoitteiden saavuttamiseksi. Energiankulutuksen pienentämiseksi yritys voi esimerkiksi tehdä kiinteistöissä energiatehokkuutta parantavia toimenpiteitä.

4. Toiminnasta viestimistä

Uusien suunnitelmien ja tulevaisuuden tavoitteiden määrittelyssä voi hyödyntää apuna toiminnan raportointia. Onnistumisten lisäksi on oleellista viestiä myös epäonnistumisista. Esimerkiksi energiatehokkuustoimenpiteistä voidaan raportoida vuosittaisen vastuullisuusraportin yhteydessä.

Sidosryhmien merkitys

Vastuullisen yrityksen toiminnassa painottuu mahdollisimman kestävä toimintatapa, sidosryhmien edun ja odotusten huomiointi sekä kannattavaan liiketoimintaan tähtääminen. Aluksi tulee tarkastella sitä, mitä vastuullisuus merkitykselle itselle tai yritykselle. Toisaalta tulee myös pohtia toiminnan vaikutusta sidosryhmiin. Tällöin voidaan pohtia, mitkä asiat ovat oleellisia ja toisaalta mihin asioihin voi vaikuttaa itse tai yrityksenä. (Korva & Steer 2021.).

Yrityksen toiminnan vaikutus sidosryhmiinsä korostuu yritys vastuussa. Tärkeimmät sidosryhmät on syytä huomioida ja ottaa mukaan vastuullisuuden kehittämiseen. Sidosryhmien toiveita yrityksen vastuullisuudelle kannattaa kuunnella.

Yrityksen kannattaa keskittyä niihin vastuullisuuden osa-alueisiin, jotka ovat sen keskeisille sidosryhmille tärkeitä. Sidosryhmiä ovat esimerkiksi omistajat, työntekijät, yhteistyökumppanit, rahoittajat / sijoittajat, viranomaiset, media, kansalaisjärjestöt). Sidosryhmien odotuksista on oleellista olla tietoinen. Sidosryhmien kanssa voidaan käydä vastuullisuuskeskustelua muun yhteydenpidon yhteydessä tai järjestää tilaisuus vastuullisuuden teemoista. (Bonfide Oy, 2022.) Vastuullisuuskeskustelua voidaan käydä esimerkiksi asiakasillan yhteydessä, verkkokeskustelulla ja/tai haastattelemalla.

Vastuullisuuskeskustelua ohjaa yrityksen toimiala ja koko. Suurilla organisaatioilla on resursseja ja valtaa tehdä isoja toimenpiteitä. Tästä syystä heiltä odotetaan myös suurempia panostuksia vastuullisuuteen. (Korva & Steer 2021.)

Vuonna 2019 amerikkalaisten suuryritysten toimitusjohtajien Business Roundtable -tapaamisessa syntyi ennenkuulumaton uusi määritelmä liiketoiminnalle. Yhdysvaltain 181 suurimman yrityksen toimitusjohtajaa allekirjoitti määritelmän, jossa taloudellisen voiton lisäksi määritellään yhtä tärkeiksi osa-alueiksi arvon luominen asiakkaille, työntekijöihin investointi, reilu ja eettinen yhteistyö toimitusketjujen kanssa sekä paikallisyhteisöjen tukeminen. Tämä voidaan nähdä vahvana signaalina sidosryhmäajattelun tärkeydelle.

Kesko on hyvä esimerkki isosta yrityksestä, joka on tehnyt paljon töitä vastuullisuuden eteen. Keskon vastuullisuusstrategiaan on määritelty selkeästi ko. yritykset valitsevat tärkeimmät osa-alueet. Tutustu [vastuullisuusstrategiaan Keskon sivuilla](#). Kesko on jo jonkin aikaa sitten tehnyt myös laajan [sidosryhmäanalyysin](#), josta voit käydä katsomassa, kuinka he ovat lähteneet viemään sidosryhmäajattelua eteenpäin.

Pohdintatehtävä: Kestävä kehitys ja vihreä siirtymä omassa työssä

Pohdi kestävyiden ja vastuullisuuden näkökulmasta, millainen muutos sinun yrityksesi / työnantajasi toiminnassa voisi tapahtua seuraavaan kolmen (3) vuoden aikana?

- Minkälaisia muutoksia tuotetuissa palveluissa, tuotteissa?
- Millaisia muutoksia toimintatavoissa, johtamisessa?
- Tuotanto, kuljetukset, hankinnat?
- Miten liiketoiminnan ydin muuttuisi / vaihtuisi?

Lähteet:

Bonfide Oy (2022): Vastuullisuuden työkirja yrittäjälle. https://www.vastuullinenyrittajyys.fi/wp-content/uploads/2022/02/Vastuullisuuden-tyokirja-yrittajalle_OSA-1_taytettava.pdf. Luettu 28.8.2023.

Kesko. Sidosryhmäanalyysi. https://www.kesko.fi/static/ykv_2005/yleista/sidosryhma-analyysi.html Luettu 28.8.2023.

Kesko. Vastuullisuusstrategia. <https://www.kesko.fi/yritys/vastuullisuus/vastuullisuusstrategia/> Luettu 28.8.2023.

Korva, H. & Steer, N. (2021): Vastuullisuus – mistä aloittaa? <https://kollega.fi/2021/04/vastuullisuus-mista-aloittaa/> Luettu 28.8.2023.

Partanen, L. (2017): Mitä vastuullinen liiketoiminta käytännössä tarkoittaa? <https://www.ecoreal.fi/blog/blogi-mita-vastuullinen-liiketoiminta-kaytannossa-tarkoittaa/>. Luettu 28.8.2023.

Suomen yrittäjät ry. Yritysvastuu - mitä ja miksi? (YouTube-video). <https://youtu.be/0WLSF2MII9Y?si=CcuLsUKtYex7TGeZ> Katsottu 28.8.2023.

Kurssi III: Vihreä siirtymä ja henkilöstö

Johdanto

Aiemmillä kursseilla on käsitelty luontoa ja ekologista aspektia, joka on elinehto ihmisyyhteisölle, jota ilman ei ole taloutta. Seuraavat sukupolvet tulevat elämään maailmassa, jossa on nykyistä enemmän ihmisiä ja sosiaalinen monimuotoisuus lisääntyy. Sosiaalista vastuuta on arvokkaan elämän mahdollisuudet, joita on pyritty myös kirjaamaan lakiin esim. YK:n universaaleissa ihmisoikeuksissa.

Tällä kurssilla keskitytään sosiaaliseen vastuuseen erityisesti yrityksen omasta näkökulmasta. Vastuu on luonteeltaan yhteisöllistä ja sen takia myös yrityksen sisällä on tärkeä miettiä päätösten ja käyttäytymisen vaikutusta koko yrityksen yhteisöön. Yrityksen sosiaalinen vastuu on yrityksen omia käytäntöjä, uusien työntekijöiden palkkaamista avoimesti ja työntekijöiden yleisestä hyvinvoinnista huolehtimista. Se on myös laajempaa asiakkaiden ja muiden sidosryhmien huomioimista. Sosiaaliseen vastuuseen kuuluu myös ihmisten moninaisuuden huomioiminen. Työntekijöiden, asiakkaiden ja muiden yhteistyökumppaneiden taustat ovat entistä monipuolisempia ja se on otettava huomioon ja pidettävä huoli, että kaikki kokevat olevansa arvostettuja ja merkityksellisiä. Moderni teknologia, internet ja sosiaalinen media luovat omanlaisia haasteita yritykselle. Markkinoinnissa on myös otettava sosiaaliset aspektit huomioon.

Kuva: [Clay Banks](#), [Unsplash](#)

Mitä sosiaalinen vastuu tarkoittaa yritykselle?

Sosiaalinen vastuu nähdään usein yrityksen sisäisenä asiana, jossa pidetään huolta omien työntekijöiden hyvinvoinnista, työterveydestä, turvallisuudesta ja osaamisen kehittämisestä. Oman henkilöstön hyvinvointi ja siitä välittäminen ovat hyvin tärkeitä vastuullisille yrityksille, mutta sosiaalisen vastuun piiriin kuuluvat myös asiakkaiden, alihankkijoiden ja ympäröivän yhteisön hyvinvointi. Yritykset ovat erilaisia ja yhtä kaikille yritykselle toimivaa mallia ei ole, mutta pääpiirteet ovat kuitenkin samansuuntaiset.

Työyhteisön hyvinvointi on ollut osa suomalaisten yritysten arkea jo pidempään ja se on nähty tärkeäksi osaksi menestyvää yritystoimintaa. Meillä on järjestetty työhyvinvointipäiviä, työterveyspalveluita, kehityskeskusteluja ja työntekijöiden koulutukseen on satsattu. Monet yritykset ovat myös osallistuneet esim. [Great Place to Work -työtyytyväisyyskyselyihin](#) jo vuosia ja niistä on saatu positiivisia kokemuksia, mutta se on myös hyvää mainosta yritykselle. Tämä edesauttaa parhaiden työntekijöiden rekrytoinnissa.

Vastuullisuusasiat nousevat entistä enemmän esille yrityksen henkilöstön keskuudessa. Työntekijät ovat tällä hetkellä yksi suurimpia syitä sille, miksi yritykset joutuvat miettimään omia käytäntöjään. Esimerkiksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan monien Venäjällä toimivien yritysten henkilökunta alkoi vaatimaan äänekkäästi yrityksen johdolta toimia. Samaa on nähty myös esimerkiksi ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa. Vastuullisuusasiat hyvin hoitava yritys on jälleen vahvoilla rekrytoidessaan uusia työntekijöitä.

Rekrytointien vastuullisuus on noussut keskiöön ja erityisesti DIAK-ammattikorkeakoulun [Työnimi-kampanja](#) sai paljon julkisuutta (DIAK 2018). Rekrytoinneissa täytyy vähintään noudattaa lakia, mutta myös miettiä tarkemmin omia ennakkoluuloja. Katso Youtubesta video, jossa esitellään kampanjaa: <https://youtu.be/8DV5DRre1Xdw?si=P-FnL8kJyULeT2Y7> (kesto 3:30 min).

Sosiaalisen vastuun näkökulma on kuitenkin huomattavasti laajempi kuin yrityksen sisäinen toiminta. Yrityksen täytyy miettiä asiakastytyväisyyden lisäksi myös markkinoinnin totuudenmukaisuutta. Esimerkiksi Valio on ottanut sosiaalisen median teemoikseen lasten ja nuorten liikunnan tukemisen ja yhdessä ruokailun tärkeyden. Telia puolestaan pyrkii siihen, että kaikki ihmiset pysyvät mukana digitaalisessa kehityksessä ja että he voivat tarjota asiakkailleen ja työntekijöilleen luottamuksellisen viestinnän, yksityisyyden suojan ja tietoturvan. Naughty Brgr -hampurilaisketju puolestaan uskoo, että työntekijöiden tuotetietouteen ja ammattiympöyteen panostaminen näkyy myös asiakastytyväisyydessä. Heillä ruoan alkulähteisiin perehdytään huolella ja henkilökuntaa on muun muassa viety tutustumaan liharaaka-aineen alkulähteelle.

Suomessa ja Euroopan Unionissa ollaan viemässä eteenpäin yritysvastuulakia, joka velvoittaisi isot yritykset pitämään huolen myös toimitusketjunsä sosiaalisesta vastuusta. Kukaan ei halua olla mukana lapsi- tai pakkotyövoiman käytössä, edes välillisesti, mutta tämä vaatii yrityksiltä entistä enemmän kykyä ja halua olla mukana miettimässä omaa toimitusketjuaan. Pelkkä hinta ei ole enää monelle yritykselle valintakriteeri, vaan heillä on myös jatkuvasti pidempi lista vaatimuksista paremmasta sosiaalisesta vastuusta.

Monet yritykset ovat olleet jo mukana yhteisöjen tukena vuosikymmeniä. Ne ovat voineet sponsoroida paikallisia urheiluseuroja tai olla mukana hyväntekeväisyyskampanjoissa. Joissain

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

 Metropolia

yrityksissä tehdään läheistä yhteistyötä oppilaitosten kanssa TET-jaksojen, työharjoittelupaikkojen tai projektien muodossa. Yrityksillä on useita mahdollisuuksia osallistua oman yhteisönsä toimintaan ja olla osa vastuullista toimijuutta.

Kuva: [Annie Spratt](#), [Unsplash](#)

Työntekijöiden ja asiakkaiden monimuotoisuus

Suomen työmarkkinat ja asiakaskunta yleensä ovat huomattavasti monimuotoisempi kuin muutama vuosikymmen aiemmin. Monimuotoisuus vaikuttaa yrityksiin, jotka joutuvat miettimään työntekijöiden rekrytointeja ja hyvinvointia huomattavasti laajemmin kuin aiemmin. Samalla myös asiakkaiden tunteminen ja arvostaminen ovat nousseet entistä tärkeämmäksi.

Suomi oli vielä 1990-luvulla muuhun läntiseen Eurooppaan verrattuna homogeeninen maa. Ulkomaalaistaustaisten osuus oli vähäistä ja kulttuuri oli yhtenäistä. Ulkomaalaistaustaisten määrä on kuitenkin kasvanut jatkuvasti ja vuonna 2019 se oli noin 8 %, kun naapurissamme Ruotsissa se oli 21,5 % ja Norjassakin 18 %. Pääkaupunkiseutu on toki huomattavasti kansainvälisempi kuin Suomi keskimäärin, esimerkiksi Vantaan väestöstä ulkomaalaistaustaisten osuus on yli 22%.

Suurimmat ulkomaalaistaustaiset ryhmät Suomessa tulevat entisen Neuvostoliiton ja Venäjän alueelta, mutta myös Viro, Irak, Somalia ja entisen Jugoslavian maat ovat hyvin edustettuna. Suurin osa Suomeen tulevista maahanmuuttajista on työperäisiä.

Kansainvälisyys tuo lisää mahdollisuuksia, mutta myös haasteita yrityksille. Eri kielet, erilaiset kulttuurit, uskonnot ja tavat toimia voivat rikastaa yrityksen toimintaa, mutta ne voivat aiheuttaa myös ristiriitoja, kun toimintatavat eivät kohtaa. Monet ulkomaalaistaustaiset ovat kohdanneet ongelmia työnhaussa, eivätkä he ole välttämättä päässeet haastatteluihin. Sosiaalisesti vastuullinen yritys rekrytoi avoimesti ja ilman ennakkoluuloja.

Suomea on pidetty muiden Pohjoismaiden ohella tasa-arvon mallimaana ja se näkyy myös positiivisena erilaisissa kansainvälisissä vertailuissa, kuten vuoden [2021 World Economic Forumin tutkimuksessa](#), jossa Suomi oli toiseksi tasa-arvoisin maa Islannin jälkeen. Tästä huolimatta myös meillä on vielä tekemistä, vaikka enemmistö kokee tasa-arvon toteutuvan työelämässä, niin tilastojen mukaan näin ei aina ole. [Tasa-arvokysymyksiin erikoistunut Miika Sahamiehen mukaan](#) "epätasa-arvoisuus näkyy monin tavoin, mutta ehkä räikeimmin palkkaeroissa, naisten työsuhteissa sekä sijoittumisesta työtehtäviin." (Parhiala 2019.) Sosiaalisesti vastuullinen yritys huomioi tasa-arvon niin rekrytoinneissa, ylennyksissä kuin palkkauksessakin.

Erityisesti #metoo -liikkeen myötä julkisuuteen noussut seksuaalinen häirintä on edelleen ongelma. Vuonna 2017 tehdyn kyselyn mukaan 38% naisista ja 17% miehistä on kokenut seksuaalista häirintää viimeisen kahden vuoden aikana. Erityisesti se kohdistuu alle 35-vuotiaisiin naisiin. Vastuu hyvästä käyttäytymisestä työpaikalla kuuluu kaikille, mutta viime kädessä vastuu seksuaalisen häirinnän ehkäisemisestä ja siihen puuttumisesta on työnantajalla. Työpaikalle on hyvä luoda menettelyprosessi sekä toimintaohjeet epäasialliseen käytökseen ja seksuaaliseen häirintään puuttumiseksi.

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen asema Suomessa on parantunut, josta hyvänä esimerkkinä on vuonna 2017 voimaantullut tasa- arvoinen avioliittolaki. Myös yritykset ovat entistä enemmän mukana Pride-kulkueissa ja liputtamassa sateenkaarilipuin Pride-viikon aikana. Se ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita sitä, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt olisivat yhdenvertaisessa asemassa.

Monet vähemmistöihin kuuluvat kokevat edelleen syrjintää ja epäasiallista kohtelua, niin työntekijöinä kuin asiakkainakin. Tutustu Duunitorin artikkeliin [Näin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä syrjitään työelämässä - Duunitori](#), jossa vähemmistöjen tilannetta käsitellään tarkemmin (Salonen 2023).

Syrjintää tapahtuu myös muilla osa-alueilla. [Suomen Ekonomien selvityksen](#) mukaan jopa yli 80% yli 55-vuotiaista on kokenut tulleen syrjityksi ikänsä takia. Myös vammaisten kokema syrjintä on yleistä: yli puolet vastaajista on sitä mieltä, että asenneilmapiiri vammaisia kohtaan Suomessa on huono tai erittäin huono ja yli 60 prosenttia kertoo kokeneensa syrjintää jollakin elämänalueella viimeisen vuoden aikana. (Levänen 2020.)

Lainsäädäntö antaa pohjan yrityksen vastuullisuustoiminnalle ja erityisesti kannattaa kiinnittää huomiota seuraaviin lakeihin:

- Laki miesten ja naisten tasa-arvosta
- Yhdenvertaisuuslaki
- Kuluttajansuojalaki

Yhdenvertaisuuslaki tuli voimaan vuoden 2015 alussa ja sen tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Yhdenvertaisuuslain mukaan viranomaisten, koulutuksen järjestäjien sekä työnantajien tulee arvioida ja edistää yhdenvertaisuutta omassa toiminnassaan. Edistämisvelvollisuutta toteutettaessa tulee ottaa huomioon alkuperä, ikä, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen, uskonto ja muut yhdenvertaisuuslaissa kielletyt erotteluperusteet. Edistämistoimenpiteiden tarkoituksena on turvata kaikkien henkilöiden tosiasiallisesti yhdenvertaiset mahdollisuudet käyttää eri viranomaisten palveluita, kouluttautua ja edetä työuralla. Se voi edellyttää toimenpiteitä yhdenvertaisuuden esteiden poistamiseksi, jotta tosiasiallinen yhdenvertaisuus toteutuisi.

Työnantajalla, jonka palveluksessa on säännöllisesti vähintään 30 henkilöä, on myös oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi, mutta myös sitä pienempien yritysten kannattaa se tehdä.

Yhteiskunnalliset muutokset ja niiden vaikutukset

Monilla sosiaalisen median keskusteluilla ei ole suoraa linkkiä yritykseen, mutta ne voivat silti aiheuttaa haasteita työpaikalla. Koronan myötä rokotekeskustelu, rokotepassit ja yleinen terveyskeskustelu voivat aiheuttaa erimielisyyksiä ja kiristää tunnelmaa työpaikoilla. Myös sota Ukrainassa saattaa viedä keskusteluja ääripäihin ja aiheuttaa pahennusta ja hankausta työntekijöiden välillä.

Yhdysvalloissa politiikka ja välillä uskonto on mukana keskusteluissa ja ne jakavat ihmisiä. Briteissä Brexit näkyi vahvasti myös työpaikoilla. Samanlaista jakautumista ei ole vielä näkyvissä Suomessa, mutta se voi joskus tapahtua.

Yrityksen kannattaa puhua hyvin avoimesti omista arvoistaan jatkuvasti ja tuoda ne selvästi esille jo rekrytointivaiheessa. Näin kenellekään ei tule yllätyksenä yrityksen linja. Harvard Business Review -lehden mukaan työpaikat voivat kuitenkin estää tai ainakin vähentää negatiivisia vaikutuksia kolmella eri tavalla:

1. Rakentamalla yhteistyön ilmapiiriin – tähän ei ole yhtä oikeaa mallia, mutta oleellista on luoda järjestelmiä, jotka saavat ihmiset toimimaan yhdessä. Keskinäisen kilpailun sijaan voidaan luoda parempaa yhteishenkeä.
2. Kannustamalla erilaisia ihmisiä merkityksellisiin kohtaamisiin toistensa kanssa
3. Luomalla turvallisia paikkoja, jossa ihmiset voivat jakaa mielipiteitään – kunhan toimitaan yrityksen arvojen mukaan, kiellot eivät yleensä toimi.

On hyvä muistaa, että työpaikalla pääasia on töiden tekeminen. Esihenkilön on puututtava asiaan, jos keskustelut alkavat vaikuttaa negatiivisesti työntekoon tai työilmapiiriin. Organisaation arvoissa ja mahdollisessa Code of Conductissa on hyvä olla maininta, millaisia toimintatapoja ja käytöstä odotetaan. Näihin esihenkilön on helppo tukeutua tiukoissa tilanteissa.

Joissain maissa yksittäisten ihmisten henkilökohtaiset sosiaalisen median kommentit ovat johtaneet siihen, että joukko ihmisiä alkaa vaatimaan heidän työnantajiltaan julkista kannanottoa ja jopa irtisanomisia. Sosiaalisen median kommentit ovat johtaneet irtisanomisiin niin Suomessa, kuin muuallakin ja on odotettavissa, että tämä tulee jatkumaan myös tulevaisuudessa. Myös käytös esimerkiksi kuvat voivat olla sellaisia, että ne johtavat irtisanomiseen. Myös vitsiksi tarkoitetut kuvat ja kommentit on parempi jättää julkaisematta, jos niistä ei ole varma.

Sosiaalisen vastuun tulisi näkyä myös yrityksen markkinoinnissa. Monet tuntevat termin ”viherpesu”, jonka tarkoituksena on saada yritys näyttämään todellisuutta ekologisemmalta ja vastuullisemmalta. Monesti viherpesu kääntyy yritystä itseään vastaan. Samalla tavalla vastuutonta on astroturffaus, jossa yritys tai sen maksama taho yrittää luoda sosiaalisessa mediassa tai internetissä vaikutelmaa, että heillä tai heidän tuotteillaan olisi ruohonjuuritason vankka tuki.

Yritykset moderoida sosiaalisen median kommentteja nähdään myös hyvän tavan vastaisena ja saattavat aiheuttaa väitteitä sananvapauden kitkemisestä. Nestlélle kävi näin muutama vuosi sitten, kun he pyrkivät poistamaan kriittisiä kannanottoja Facebook- sivuillaan. Suomessa tuoreemmassa muistissa on [Tampereen yliopiston epäonnistunut yritys poistaa heidän logonsa käyttö](#) satiirissa, joka sai yliopiston viestintäosaston naurunalaiseksi (Koskinen 2020).

Tutustu myös [Henri Paltemaan ”Eettisen brändin sudenkuopat” -teokseen](#), jossa on hyviä vinkkejä ja elementtejä.

Pohdintatehtävä: Sosiaalinen kestävyys omassa yrityksessäni

Mieti sosiaalista vastuuta (ihmisten hyvinvointia) oman yrityksesi näkökulmasta:

- Toimivatko rekrytoinnin käytänteet hyvin? Valitaanko oikeita ihmisiä ja annetaanko kaikille tasapuolinen mahdollisuus, taustasta huolimatta?
- Onko kaikilla yrityksesi työntekijöillä hyvä olla taustoista huolimatta?
- Voisiko yrityksesi olla vielä moninaisempi? Millaisia haasteita ja mahdollisuuksia se voisi tuoda?
- Mitä yrityksessäsi tehdään hyvin tai oikein jo tällä hetkellä työntekijöiden hyvinvoinnin suhteen?
- Missä asioissa yrityksessäsi voitaisiin tehdä parannuksia, jotta työntekijät voisivat vielä paremmin?
- Kuinka asiakkaiden ja muiden sidosryhmien erilaiset taustat otetaan huomioon yrityksessäsi?

Mieti myös itseäsi ja omaa toimintaasi – voisitko olla tehdä itse asioita paremmin ja tehdä työyhteisöstä miellyttävämmän paikan kaikille muillekin?

Lähteet:

DIAK (2018). Työnimi-kampanja. <https://dialogi.diak.fi/2018/10/31/tyonimi/>. Luettu 28.8.2023.

DIAK. Työnimi - estääkö nimi työnsaannin? (Youtube-video). <https://youtu.be/8DV5DRe1Xdw?si=P-FnL8kJyULeT2Y7>. Katsottu 28.8.2023.

Great Place to Work. Työtyytyväisyyskyselyt. <https://greatplacetowork.fi/>. Luettu 28.8.2023.

Levänen, I. (2020): Kokeneiden korkeakoulutettujen ikäsyrijintä on tabu – asenteet ja väärät käsitykset tarvitsevat tuuletusta. <https://www.ekonomit.fi/vaikuttaminen/kokeneiden-korkeakoulutettujen-ikasyrjinta-on-tabu-asenteet-ja-vaarat-kasitykset-tarvitsevat-tuuletusta/#b6aad474>. Luettu 28.8.2023.

Koskinen, A L. (2020). Brändiosasto pyysi poistamaan Tampereen yliopiston logosta tehdyn vanhan pilapiirroksen, nyt niitä virtaa nettiin solkenaan. (Verkkouutinen Yle, 18.2.2023). <https://yle.fi/a/3-11214440>. Luettu 28.8.2023.

Paltema H. (2018). Eettisen brändin sudenkuopat. Kolme näkökulmaa vastuuviestinnän murroksesta. Maisterin tutkinnon opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:aalto-201211243405>. Luettu 28.8.2023.

Parhiala, M. (2019). Yksi muutos voisi lisätä merkittävästi työelämän tasa-arvoa – Asiantuntija: ”Emme voi luottaa työnantajien ymmärtäväsyyteen”. Duunitori. <https://duunitori.fi/tyoelama/sukupuolten-tasa-arvo>. Luettu 28.8.2023.

Salonen, A. (2023). ”Voiko ton homon kanssa mennä saunaan?” Asiantuntija kertoo sateenkaari-ihmisten synkstä todellisuudesta työpaikoilla. <https://duunitori.fi/tyoelama/seksuaalivahemmistot-tyoelamassa>. Luettu 28.8.2023.

World Economic Forum (2021). Global Gender Gap Report. <https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2021/digest>. Luettu 28.8.2023.

Kurssi IV: Vastuullinen yksilö

Johdanto

Tällä kurssilla käydään läpi yksilön vastuuta ja miten yksi ihminen voi omalla toiminnallaan edesauttaa kestäväen kehityksen toteutumista.

Valtiot, isot yritykset ja kansainväliset organisaatiot ovat niitä, jotka voivat omalla toiminnallaan ja valinnoillaan vaikuttaa nopeasti ja lähettää vahvan signaalin, mutta myös yksilöt, tarpeeksi isona joukkona, voivat vaikuttaa. Mikrokurssin aikana ei ole tarkoitus syyllistää ”huonoista tai vääristä” valinnoista, vaan kertoa, miten yksilö voi omaa käytöstään muuttamalla vaikuttaa pienenä osana isompaa yhteisöä muutoksen aikaansaamisessa.

Tällä mikrokurssilla keskitymme aluksi hieman taustaan, ja käymme sen jälkeen läpi yksilön vastuuta neljän osa-alueen kautta:

1. asuminen
2. ruoka
3. liikenne
4. ostoskäyttäytyminen

Kurssin aikana esitellään erilaisia testejä, joiden avulla voit laskea mm. oman hiilijalanjälkesi ja verrata sitä keskivertosuomalaisen tuloksiin. Samaan aikaan näitä yksilön vastuullisuustekoja peilataan ekologista, sosiaalista ja taloudellista taustaa vasten.

Yksilö voi vaikuttaa omaan ekologiseen jalanjälkeensä valitsemalla vähäpäästöisemmän auton tai matkustamalla julkisilla liikennevälineillä. Hän voi myös miettiä omia ruokatottumuksiaan ja vähentää lihansyöntiä.

Sosiaalisen puolen vastuullisuutta miettiessä voi pyrkiä varmistumaan siitä, että omilla kulutusvalinnoilla ei tue lapsityövoiman käyttöä vaatteiden valmistuksessa tai tue yrityksiä, jotka riistävät työntekijöitään jollain muulla tavoin.

Miettimällä tarkkaan omat kulutustarpeet sekä investoimalla laadukkaisiin, kestäviin tavaroihin ja tuotteisiin, tulee todennäköisesti säästämään pitkässä juoksussa rahaa, mutta tekemään vastuullisia kulutuspäätöksiä.

Taustaa

1970-luvun alussa monissa länsimaissa ympäristöaate oli saanut jalansijaa, ja ympäristöasiat olivat myös entistä suuremman massan mielissä. Vuonna 1971 Maan päivänä julkaistu ”itkevä intiaani” - mainos oli aikanaan monille ensimmäinen kosketus aiheeseen. Katso video Youtubesta: <https://youtu.be/j7OHG7tHrNM> (kesto 1:00 min).

Mainoksen takana oli Keep America Beautiful -niminen organisaatio, jonka taustalta löytyi joukko yrityksiä, jotka olivat itse suuria syyllisiä roskaamiseen – tupakkayhtiöitä ja virvoitusjuomayhtiöitä. Esimerkiksi Coca Cola oli muiden mukana vastustamassa palautuspullokäytäntöä, joka on käytössä monissa Euroopan maissa. Mainoksen lopussa oleva slogan ”*People start pollution. People can stop it.*” eli suomennettuna ”Ihmiset aloittavat saastuttamisen. Ihmiset voivat lopettaa sen”. Tämä voidaan tulkita yritykseksi vierittää vastuuta yrityksiltä yksityisille.

Vastuullisen yritysvastuuverkosto FiBS Ry:n vuoden 2019 tekemän kyselyn mukaan 41% suomalaisista yrityksistä kokee, että ”asiakkaat ovat pääosin vastuussa kestävästä ja vastuullisesta kulutuksesta”. Tämä lähtökohta on haastava, koska se vaatisi erittäin valistunutta ja asioista kiinnostunutta kuluttajakuntaa. Suurin osa kuluttajista ei pysähdy miettimään:

- Onko heidän ostamansa T-paita tuotettu vastuullisesta puuvillasta, jota ei ole ostettu Kiinan uiguurialueilta?
- Onko paidan tekemiseen osallistunut lapsityövoimaa?
- Onko juuri heidän puhelimessaan käytetty kongolaisten lasten surkeissa kaivosoloissa louhimia metalleja?

Yksilöiden yksittäisillä teoilla on merkitystä. Monet kokevat jo tekevänsä tarpeeksi. Esimerkiksi [tutkimuslaitos Kantarin tekemän mielipidekyselyn](#) mukaan 74% vastaajista koki olevansa ylpeä jo nyt tekemistään ilmastotoimista. Mielipidekysely on toteutettu syyskuussa 2021. Kyselyyn vastasi yli kymmenentuhatta ihmistä kymmenestä maasta. (Kantar Public 2021.) Todellisuudessa olemme näissä asioissa vasta alkutaipaleella ja aina voi tehdä asioita paremmin.

Monissa yksilön valintoihin liittyvissä keskusteluissa päädytään syyllistämään ihmisiä huonoista ja vääristä valinnoista tai elämäntyyleistä. Ruotsissa koettiin vuonna 2019 (viimeinen vuosi ennen koronaa) mielenkiintoinen tilanne, jossa jatkuvasti kasvussa ollut lentomatkailu koki 4 % laskun. Sitä pidettiin suurelta osin ”flight shamingin” eli lentohäpeän syynä.

Tutkimusten mukaan yksilöiden syyllistäminen kääntyy helposti itseään vastaan. Samaan aikaan monista ihmisistä on tullut kyynisiä, eivätkä he esimerkiksi enää usko, että ilmastonmuutokselle on mahdollista tehdä mitään. Tällainen ajattelu ei ole pelkästään vaarallista, mutta se ei myöskään pidä paikkaansa. Uutiset ilmastonmuutoksesta ovat vakavia ja totta, yksilön on aina mahdollista tehdä ympäristövastuullisia tekoja.

Asuminen

[Sitran mukaan keskimääräisen suomalaisen asuminen tuottaa 20% yksilön hiilijalanjäljestä](#), joten asumisella on merkittävä rooli myös ekologisessa mielessä.

Uutta asuntoa etsiessä kannattaa kiinnittää huomiota ainakin asunnon energialuokkaan. Energiatodistus alkaa olla pakollinen lähes kaikissa asunnoissa. Energialuokkaan vaikuttavat mm. lämmitystapa (maalämpö ja kaukolämpö ovat parhaita) ja yleiset rakennusstandardit.

Asumisessa helppoja energiasäästöjä voi saada laskemalla asunnon lämpötilaa, joka yleisesti on suomalaisissa kodeissa liian korkea. Myös älytermostaatit pattereissa voivat auttaa säästämään – ne voi ohjelmoida laskemaan asunnon lämpötilaa, kun siellä ei olla. Tulevaisuudessa entisestään lämpenevät kesät tuovat omat haasteensa ilmaston suhteen.

Omakotitaloissa kannattaa miettiä myös aurinkopaneelien asentamista. Aurinkopaneelit yleensä maksavat itsensä takaisin noin kymmenessä vuodessa.

Asumisen kustannukset tulevat todennäköisesti tulevaisuudessa nousemaan, kun entistä suurempi joukko lämmityksen ja sähkön tuottajia alkaa lisäämään ympäristökustannukset omiin hintoihinsa. Myös lisääntyvät myrskyt, maastopalot ja kuivuus vaikuttavat hintoihin, samoin maailmantalouden ongelmat, kuten Venäjän aloittama sota Ukrainassa.

Liikenne ja matkailu

[Sitran mukaan liikenne ja matkailu tuottavat keskimäärin 29% suomalaisten päästöistä](#), joten sillä on merkittävä rooli ympäristön näkökulmasta. Muutama pidempi kaukolento vuodessa nostaa päästöjä merkittävästi.

Omilla valinnoillamme voimme vaikuttaa liikenteestä syntyviin päästöihin paljon. Julkinen liikenne on yksityisautoilua parempi vaihtoehto, vaikkakin Suomen kaltaisessa harvaan asutussa maassa julkinen liikenne ei ole aina vaihtoehto.

Diesel- tai bensiinikäyttöiset autot aiheuttavat paljon enemmän päästöjä kuin sähköautot, joissa uusiutuvaa sähköä käyttämällä päästään nollapäästöihin. On hyvä muistaa, että vaikka sähköautot ovatkin periaatteessa päästöttömiä, niiden valmistus aiheuttaa vastuullisuusongelmia, esimerkiksi kaivosalalla.

Matkailun arvioidaan aiheuttavan noin 8% globaaleista päästöistä, joten sillä on merkittävä rooli ilmastomuutoksessa. Juna on paras tapa matkustaa ja linja-auto tulee seuraavana, mutta Suomesta kauemmaksi lähdeettäessä lennot ovat lähes pakollisia.

Lomailussa kannattaa miettiä, miten voi vaikuttaa aiheuttamiinsa päästöihin. Yksi pidempi reissu on parempi kuin useat lyhyet matkat, varsinkin lentämällä.

Kannattaa myös tutustua päästöjensä kompensointiin, ei pelkästään lentojen, vaan myös kaikkien muiden välineiden käytöstä aiheutuneiden päästöjen kompensointiin. Yksi mahdollinen firma, jonka kautta omia päästöjä voi kompensoida on suomalainen Compensate Operations Oy, jonka omistaa

sataprosenttisesti suomalainen Compensate-säätiö. He veloittavat yhden tonnin päästöjen kompensoinnista (05/2022) 35 €, joten keskimääräisen suomalaisen vuosittaisen hiilijalanjäljen (10,3 tonnia CO₂) kompensointi olisi 360,50 € vuodessa, eli noin 30€ / kk.

Ruoka

[Sitran mukaan ruoasta aiheutuu 18% keskivertosuomalaisen hiilijalanjäljestä.](#) Ruokailutottumuksien muuttaminen on teoriassa yksi helpoimmista tavoista vähentää hiilijalanjälkeämme, mutta käytännössä ruoka on niin vahvasti osa yksilön identiteettiä, että siitä keskustelu menee helposti väittäelyksi.

Punainen liha sekä juusto- ja maitotuotteet aiheuttavat kaksi kolmasosaa hiilijalanjäljestä. Ruoan tehotuotannossa on myös omat ongelmansa, erityisesti eläinten hyvinvointi, joka on noussut entistä suurempaan rooliin myös ruokatuottajien vastuullisuusmarkkinoinnissa. Myös meillä Suomessa on ollut ongelmia lähes kaikkien tuotantoeläinten hyvinvoinnissa.

Kaikkien ihmisten siirtyminen pelkästään kasvissyönteihin ei ole realistinen ajatus, mutta omaa terveyttään ja ilmastoa voi parantaa vähentämällä lihansyöntiä, siirtymällä luomutuotteisiin, riistaan ja kotimaisiin järvikaloihin ja suosimalla sesonkituotteita.

Keskivertosuomalaisen ruokahävikki on noin 20-25 kiloa vuodessa, ja se vastaa rahallisesti 100-125€ vuosittaista tappiota. Tämä voi tarkoittaa nelihenkisellä perheellä jopa 500€ vuosittaista ylimääräistä kulua, joten kyse ei ole pienestä asiasta.

Kyseessä on myös eettinen ja moraalinen ongelma, kun eläimiä tapetaan turhaan ja päästöjä syntyy turhaan niin kuljetuksessa kuin säilytyksessä. Ruokahävikki syntyy, kun syömäkelpoiseksi tarkoitettu ruoka vanhenee tai päätyy jätteeksi jostain muusta syystä.

Paremmalla ruoka-asioiden suunnittelulla voidaan säästää niin rahaa, eläimiä kuin luontoakin.

Muu kuluttaminen

[Muu kuluttaminen on Sitran arvion mukaan suurin syy hiilijalanjälkeemme.](#) 33 % siitä syntyy tavaroista ja palveluista, joita ostanne ja kulutamme. Harkitsemalla omaa kuluttamistaan voi tehdä isoja muutoksia (Sitra 2019).

Muun kuluttamisen osalta monet ovat alkaneet miettimään ekologisuuden lisäksi myös sosiaalisia ja kulttuurillisia arvoja. Venäjän hyökättyä Ukrainaan esimerkiksi Lukoilin omistuksessa oleva Teboil-huoltamoketju on kärsinyt tappioita asiakkaiden siirtyttyä muualle. [MTV Uutisten jutun](#) mukaan yli 60 % suomalaisista aikoo boikotoida Venäjällä edelleen toimivia suomalaisyrityksiä (Kähkönen 2022).

Sosiaalisen median myötä ihmisten tietoisuus on lisääntynyt ja vääryyksistä puhutaan entistä enemmän. Nuoret ovat tuoneet anonyymissä viestipalvelu Jodelissa esille Hesburger-ketjun ongelmia, ja myös kaukana meistä tapahtuvat ongelmat saattavat aiheuttaa vaikeuksia suomalaisille yritykselle.

Eettisen kaupan puolesta ry (Eetti) on luonut hyvän “Eettisen kuluttamisen oppaan”, jossa aiheesta lisätietoa ja vinkkejä. (<https://eetti.fi/toiminta/teemat/vastuullisen-kuluttajan-opas/>)

Testejä

Tässä osiossa on tutustuttu yksilön vastuulliseen toimintaan eri näkökulmista. Seuraavaksi tutustaan erilaisiin testeihin, joiden avulla voit miettiä tietämystäsi maailman tilasta yleensä ja YK:n Kestävän kehityksen tavoitteista. Pääset arvioimaan myös omaa hiilijalanjälkeäsi ja vastuullisuutta yleensä.

- Ruotsalaisen Gapminderin testi on englanninkielinen, mutta testi on yksinkertaista englantia, joten sen pitäisi olla suhteellisen helppo kaikille: <https://upgrader.gapminder.org/>
- Sitran elämäntapatestissä arvioidaan henkilökohtaista hiilijalanjälkeä: <https://elamantapatesti.sitra.fi/>
- YLE:n sivuilta löytyy pari testiä:
 - Huijataanko meitä kasvissyöjiksi? Testi testaa tietoasi ruoan ympäristöystävällisyydestä <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/01/30/huijataanko-meita-kasvissyojiksi-testaa-tietosi-ruoan>
 - Haksahdatko viherpesuun? Testi testaa yritysten ekoväitteiden ja vastuullisuusmarkkinoinnin tietämystäsi: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/08/20/haksahdatko-viherpesuun-testaa-mitka-ekovaitteista-pitavat-paikkansa>

Lähteet:

Kähkönen, K. (2022). Yli 60 prosenttia suomalaisista ei aio ostaa Venäjällä jatkavien suomalaisyritysten tuotteita – nämä firmat joutuivat boikottiin. (Verkkouutinen MTV Uutiset 4.4.2022). <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/yli-60-prosenttia-suomalaisista-ei-aio-ostaa-venajalla-jatkavien-suomalaisyritysten-tuotteita-nama-firmat-joutuivat-boikottiin/8394782>. Luettu 28.8.2023.

Eetti ry. Vastuullisen kuluttajan opas. <https://eetti.fi/toiminta/teemat/vastuullisen-kuluttajan-opas/>. Luettu 28.8.2023.

FIBS (2019). Yritysvastuu 2019 – Tiivistelmä. <https://fibsry.fi/uutishuone/tutkimukset/yritysvastuu-2019-tiivistelma/>. Luettu 28.8.2023.

Kantar Public (2021). Our planet issue: Accelerating behaviour change for a sustainable future. Issue 4. <https://kantar.turtl.co/story/public-journal-04/page/3>. Luettu 28.8.2023.

Sitra (2018). Keskivertosuomalaisen hiilijalanjälki. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/yli-60-prosenttia-suomalaisista-ei-aio-ostaa-venajalla-jatkavien-suomalaisyritysten-tuotteita-nama-firmat-joutuivat-boikottiin/8394782>. Luettu 28.8.2023.

The Crying Indian - full commercial - Keep America Beautiful. (Youtube-video). <https://youtu.be/j7OHG7tHrNM>. Katsottu 28.8.2023.

